

Предварително и схематично ще очертая пътя на преводния хекзаметър, така както го откриваме в българските преводи на „Илиада“. Този път не представява редуване на един модел с друг в хронологията на времето, защото в един исторически момент съществуват различни гледища за стиха. Очертават се три ситуации, чието разглеждане хвърля светлина върху българския опит в превода на гръцкия хекзаметър. Първата ситуация е през втората половина на XIX в. и се характеризира със спор за това какъв размер трябва да бъде употребен в превода на хекзаметъра. Според Нешо Бончев той трябва да бъде 6-стъпен дактил с хорей като аналог на спондея, според Григор Пърличев – с народен размер. Втората ситуация, от 30-те и 40-те години на XX в., също се занимава с проблеми на метриката. Приемат се за легитимни два начина на предаване на старогръцкия хекзаметър – с чист дактил или със смесен, което означава, че е допустима свободна замяна на дактилните стъпки с хорей на всички позиции. За Асен Разцветников първоначално легитимен начин е стих в дактил, при който цезурата е различна: женска, дактилна и мъжка, както и женска цезура с хорей при цезурата. За него не е легитимен стих със свободно заместване на дактилна стъпка с хорей и ако има такова заместване то е пред цезурата. Ако Разцветников бе останал в търсенията си само до това решение, неговият хекзаметър като метрика нямаше да се отличава нито от този на Вранчев (смесен дактил), нито от този на Блага Димитрова и Александър Милев (чист дактил). През 40-те години той развива идеята си за родство между античния хекзаметър и българския народен 8-сричник като полустишие на хекзаметъра. Структурно тази идея се опира точно върху стих с женска цезура с хорей при цезурата, макар че самата идея му хрумва от аналогия между второто полустишие на хекзаметър с дактилна цезура и стих на народна песен в 5+3. Но второто полустишие на 6-стъпен дактил с дактилна цезура е идентично с второто полустишие на хекзаметър с женска цезура с хорей при цезурата:

-VV-VV-VV/-VV-VV-V
-VV-VV-V/-VV-VV-V

На този въпрос ще се спра по-късно, но още тук бих искала да посоча стремежа на Разцветников да структурира последователно стиха чрез цезура, която нарушава хода на дактила, а в по-късни преводи и чрез създаването на цели откъси само в стих с константна цезура.

Хекзаметърът е много дълъг стих и начинът, по който той ще бъде структуриран, е от изключително важно значение. Значимите търсения са в тази посока. Има две решения на проблема, които характеризират и настоящия момент като приети и утвърдени художествени явления: първото изгражда дългия стих на метрично ниво чрез дактилна метрика без нарушения и на синтактично ниво – чрез синтагми – три или четири на брой. Употребяват се всички видове цезури, като доминиращата цезура е женската. Второто решение е изграждане на стиха чрез „стабилизиране“ на цезурата и следователно засилване на ритмическата роля на полустишията. Първото решение ще проявява селекция на акцентните единици в началото и в края на стиховия ред и ще има пространство в средата на стиховия ред, което е освободено от тази селекция. Второто – ще проявява